

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N° 27.

Sambata 14. Iuliu

1862.

I.

Acte de Reuniune pentru infintierea

de scoli in comit. Dobocei*).

Pré onorate inspectoratu de scóle greco-unite alu diecesei Gherlei, in locu.

Dupace din tóte partile comitatului acestuia atatu prin onorati Domni protopopi, catu si prin docentii si alti locuitori bine simtitori pentru invetiamentu, cultur'a populului, buna starea bisericiloru, religiunei si statului preotiescu, necontenitu se facu aratari, relatiuni geluitoré si inputari la acestu oficiolatu comitatense, si in archivulu de aici nu se afla nici frag-

*) Nemica póte imbucura mai multu pe romanu in turburulu faseloru crisei sale politice, nationale, cá seriositatea intreprinderiloru pentru a restaura séu redica institute pentru cultur'a generatiuniloru presente si viitorie. Amu adjunsu a gusta si dulcea-ti'a bucuriei acesteia, ce ni se pune prin aceste acte pe mas'a publicitatii, pentrucá toti cei in adeveru inse-tati de binele natiunei gustandu din confortulu loru se se indemne a face asemenea, séu mai bine, séu si catu de puçinu potu dupa influinti'a loru, numai se nu mai amanamu urgent'a rezolvare a problemei acesteia, ci se damu frunte cu orice greutate spre a provedé poporulu cu scoli pe calea acésta, ad. pe calea reunirei poteriloru, calea cea mai segura si mai usióra. In Nr. Gazetei 35 si 36 impartasiramu „invoirea fundamentala“ intre comune spre scopulu acesta si acumu insiramu tóte actele dela inceputu, cá se scimu cumu au procesu fratii nostri din Gherl'a de au reesitu, cá planulu re-uniunei loru se se afla adi intaritu si de in. gubernu. Noi credemu, ca nu se va afla romanu, care se nu binecuvante si sprijínésca din resputeri acésta intreprindere, care face onóre natiunei, cá si barbatiloru ce o au incarcatu pe umerii loru. D-dieu ve ajute fratiloru! R.

mente, cu atatu mai puçinu elaborate sistematice in obieptulu susnumitu; pentru aceea se vede acestu oficiolatu silitu a recercá cu deplina stíma si incre-dere pe préonoratulu inspectoratu diecesanu de scóle pentru comunicarea urmatóreloru date si operate, cari debue se se afle in archiv'a s'a, adeca:

a) Specificatiunea comuneloru bisericesci greco-unite si clasificatiunea loru in categorii cu privire la numerulu sufleteloru, impregiurarile materiale, pu-setiunea topografica, care le califica pentru intemeierea de scoli centrale si pentru vecinele comune mai mici, si mai serace, — cu insemnarea departarei de olalta etc. etc.

b) Planurile de edificiiuri scolare si parochiale cu tóte socotelile, planurile de situatiune, cu suprafacia debuintiósá pentru edificiiuri, ograda, si gradina pomologia etc.

c) Platile si veniturile sistematizate pentru do-centi, sustinerea edificieloru si castigarea cartiloru si recuisiteloru pentru scolastici si copii seraci.

d) Conspecturile despre scólele, cari se au in-temeiatu — dupa si care? planuri dela fundarea ma-ritei diecese a Gherlei cu tóte precautiile facute pentru sustarea si asigurarea loru pe viitoriu, si despre acele, cari acumu sunt in lucrare.

e) Ce fonduri de reserva sunt depuse la pré onoratulu inspectoratu pentru incuragiarea scolastici-loru la inaintare, prin ce premiiuri, remunerarea docentiloru pentru rezultate straordinarie etc.

f) Ce si unde sunt facute acorde pentru indat'a si estin'a capatare a cartiloru scolastice, mape, se-mintie de pomi, fragari, oue de vermi de matase? etc.

g) Este si cine sunt medularii unei comisiuni pentru povatiuirea, ingrigirea, edificateloru debuinti-óse, inlunatatirea starei docentiloru si inaintarea cul-

turei poporului, după cari statute, în ce modu, și cu ce rezultat își împlinescă misiunea s'a? —

h) Facutu s'a ceva și cari pași pentru dobândirea obligațiilor de stat ale comunelor spre folosul școlilor, și în urmă carora cercări s'au în demnuri din partea administrației politice? cu ce rezultat?

i) Spre a se poté convinge poporul respective părinții copiilor școlastici despre folosul învățării nu numai spirituale ci și materiale, cari rezultă din potența a fi crescuți și cu științele mai înalte, și apoi asediați în servituri de stat etc. etc., facutu s'au ceva fonduri spre ajutorarea tinerilor eminenti din școli mai înalte, de seau facutu, ce comisii? după care modalități, în ce proporții are de a împărți ajutoarele, când și la cari tineri? de nu se a facutu, cari mijloace ar' fi mai apte și fructifere pentru scopul atensu? —

Că se potă acestu oficiu delatura greutățile cari stau în calea învățământului și înaintării statului preotiescu, și se potă totdeauna sprijini pre onoratul inspectoratului în misiunea s'a conformu lucrărilor acestuia de până acuma, se potesce, că toate operatele și impregiurările, cari s'au mai susu însemnate și altele, cari se tienu de acestu obiectu în toate privinți a de mare ponderanță, câtu mai de grabă baremu în 8 zile se se comunice, ca numai așa se voru poté face de tempuriu pregătirile potite și se va poté spera rezultatul în anul acesta; pentru aceea este rogatu pre onoratul inspectoratului, se binevoiescă a tramite încóce cele mai susu cerute.

Oficiatulul comitatului Doboca în 8. Februaru.

II. Protocolul comisiunii școlastice miste în Gher. Pa 24. Februaru 1862 ținute în urmărea deciziunii consistoriale din 18. Februaru a. c. Nr. 5. Comisiunea școlastică hotărâtă în ședința consistorială adunându-se astăzi, și anume înfaciosinduse din partea ven. capitulu Rsimulu D. Macedonu Popu, Rs. D. Joane Anderco, Rs. D. Joane Gulovich, Rs. D. Stefanu Biltiu; din partea oficiului comitatensu: Spectatii Domni Michailu Bohetielu, și Joane Sipotariu sub presiudu ilustrității sale D. administratóre comitatensu Vasiliu Buteanu; doi DD. actuari Lazaru Huza și Alesiu Silasi, după una dezbateră matură și serioasă au conchis și acceptatu următoarele unisonu:

I. Se enuncia principiulu: că spre ajungerea

scopului ce și lau prefaptu mai anteu se staruiescă: că în locuri acomodate se se redice școli așa numite centrale cu 3 seau 4 clase, și cu învățatori calificați și întru unu numeru destoinicu, pentru că prin școlile aceste centrale se se pregătésca tinerimea spre a puté trece la gimnasia, școli reali, ori spre a fi primita la meserii s'au la neguțătoria.

Și totu de unadata fiindcă școlile aceste centrale voru trebui se ajutore și învățătoria elementară parte prin influința personală a învățătorilor, parte prin exemple, comisiunea enunția și aceea: că îndată după fundarea școlilor acestora centrale voru trebui se se reguléze și școlile elementare seau populare.

II. Spre a puté efectui principiulu în punctulu I. enunțiatu, comisiunea a pusu spre rezolvare următoarele trei întrebări:

A. Cu privire la situațiunea topografică, la numărulu locuitorilor și alu copiilor de școlă, la starea materiale și la îndemnarea pentru frecuentarea școlii și încuarterarea copiilor de școlă, câte comune și cari se concurga la olaltă spre a înființa unu astufeliu de școlă centrale, și în care dintre comunele concurente se se asiedie școlă centrale?

B. În ce chipu se se stringă și se se asigureze unu fundu și alte mijloace materiale ori prestațiuni spre înființarea școlii și dotaria școlii trebuințioșe? averea școlii acestia cumu și de catra cene se se administreze, sub care controlă se stée: că ecsistinti a școlii și a învățătorilor din partea mijloacelor materiale se fia pre deplinu asigurate?

C. Cari obiecte respective învățătoria și după care planu voru trebui se se propuna, cati învățatori se fia aplicați, cumu se fia acestia pregătiti și de unde se se capete, precumu și dotatiunea lor, apoi care se fia datorințele învățătorilor și drepturile loru față cu comunele, și școlile elementare, cu unu cuventu după impregiurările de astăzi și după esigentiile poporului nostru, cumu se fia școl'a această întocmită din laintru?

Că se ajungemu scopulu triplice, adică: a) copii esiti din școl'a acest'a, deca voru volii se fia capaci a intra în gimnasia, seau școli reali, seau mercantile de unu rangu cu gimnasia; b) copii, cari nu voru volii seau nu voru puté trece la alte cursuri mai înalte se fia capaci de a intra la meseria, la neguțătoria, seau de a purta unu economia rationabilă; c) că școlile aceste centrale se întarésca și vițifice în-

vetiatur'a elementara in scólele satesci prin obiectele ce se voru propune si se voru lati in pracsă, si prin invetiatorii cu directorulu dela scól'a centrale.

Cu resolvarea întrebarei A s'a insarcinatu DD. Michaile Bohetiulu, cu a întrebarei B spect. D. Sipotariu, si cu a întrebarei C Rsimulu D. prepositu Macedonu Popu.

Cu acéstea protocolulu s'a incheiatu in Gherla datulu de susu.

Bateanu m. p. Macedonu Popu m. p.,
prepos. capit.

Michaile Bohetiulu m. p. Joane Anderco m. p.,
canon. Archidiaconu.

Joane Sipotariu m. pr. Stefanu Biltiu m. p.,
canonicu scolasticu.

Lazaru Huza m. p., archivariu episcopescu cá actuariu.

III. Decliararea obligatória a comunelor.

Noi subscrisii locuitori si ómeni liberi din comun'a . . . . . comitatulu . . . . . facemu prin acést'a cunoscutu si decliamu serbatorésce, cumca: ajungéndu noi la aceea convingere spontanea si nesilita: ca fericirea nóstra, a familielor si a urmasiloru nostrii, precumu a patriei si a omenimei preste totu nu póte cu nemica se fia asia de bene intemeliata si asigurata, cá prin una crescere acomodata cerintieloru de astadi a teneretului nostru, si vedjendu, ca scopulu acést'a numai prin redicarea unoru scóle bene fundate si bene intocmite vá puté se se ajunga; din liber'a nóstra volia, si cu judecat'a cea mai matura ne amu resolutu tare si in modu nesciambatu, cá tóte puterile nóstre morali si materiali se le întrebuintiamu in concurentia cu asemenea decliaretele comune . . . . . spre aceea: cá se redicamu cu puteri unite catu mai curendu una scóla centrale pentru usulu comunu alu nostru si alu susu numiteloru comune, si scól'a acést'a totu in comunu se o dotamu, asia: cá ecsistenti'a ei se fia asigurata, asiedindu-o intru unu locu care ne vá fi la toti de indemana, si invatiaturile, cari se voru propune, catu si pentru personalulu invetiatorescu la unu gradu asia de mare, catu se pregatésca de un'a parte tenerii nostri la cursuri gimnasiali, seau scoli reali cu gimnasiile coordinate; eara pre de alta parte se sprigionésca si invetiatur'a elementara in scólele elementari, care le vomu avé de osebi in fia-care comuna, dorindu si aceea: cá numit'a scóla centrale in catu se vá puté se ne pregatésca tineri si pentru una agri-

cultura, industria si negociatoria, cu unu cuventu pentru ori ce ramuri de castigu reale.

Acést'a a nóstra decliaratiune se sierbésca pentru totu-de-a-un'a de una obligare „in solidum“ pentru tóte principiile intrins'a cuprinse, si neci noi, neci urmasii nostri in decliaratiunea acést'a se nu póta schiimbá nemicu, sub neci unu pretestu.

Eara pentrucá voiinti'a nótra aci decliarata se se prefaca in trupu si se se efectuéze cu totu de amenuntulu, alegemu si imputernicimu din sinulu nostru pre . . . . ., cu acelu adausu, cá acestia se aiba deplina putere a ne representá pre noi fačia cu tóte autoritatile besericesci si mirenesci, fačia cu reprezentantii comunelor mai susu numite, si facia cu toti aceia, cari ar' avé, seau si ar' luá vre un'a influintia in mai susu numit'a scóla centrale, fia la fundarea, fia la directiunea si conservarea ei. —

Acesti pre deplinu reprezentanti ai nostri se se decliaréze in caus'a presenta cu gura ori in scrisu, se tractéze cu comunele partasie, respective cu reprezentantii loru, se statorésca in cointielegere cu concerentii organisatiunea scólei din laintru si din afara, se votéze concursulu ce trebe se damu noi in bani, seau alte prestatiuni, se norméze administrarea fundatiunii, si calitatile invetiatoriloru, modulu cumu se se aplice acestia si chipulu in care se se pórté inspectiunea preste scól'a numita, asia catu totu de a una se coresponda scopului de noi manifestatu, cu unu cuventu acesti deplinu imputerniciti ai nostri se faca toti pasii, cari ei voru aflá cu cale, cá acést'a a nóstra volia catu mai ingraba se se realizéze.

Noi din partene ne legamu strinsu, ca toti pasii si decliaratiunile facute de reprezentantii acestia in puterea literiloru presente ii vomu aprobá, recunósce si intari neconditionatu tocma asia, cá candu noi insine fia-care in persóna amu fi lucratu.

Spre intarirea si nerevocaver'a statornicire a decliaratiunei si imputernicirei nóstre subscriemul actulu acést'a cu totii si insemnamu cu semnele nóstre inaintea marturieloru subscribe.

Datu in . . . . .

Nrulu casei	Numele si conumele	Subscriptiunea propria, cu ce motto
1*) 2)	Pavelu Voinicu Mitru Bocotanu	Pavelu Voinicu † Mitru Bocotanu
	In fiantia nóstra de fačia N. N. N. N. etc.	Numele aceloră, cari nu sciú seria, si au trasu cruce cu man'a s'a, s'au in- semnatu prin mene N. N. etc.

*) Ad. toti numerii caseloru din comune.

Acést'a dechiaratiune obligatoria aratandunise noue subscrisiloru, cari compunemu reprezentanti'a comunei . . . . . si luandu-o noi in desbatere in sfatulu comunei, dupace amu vediutu, cumca este comun'a dorintia a intregului poporu din comuna si de una potriua folositoria si de lipsa numai pentru mai susu subscrisii colocitori ai nostrii singuraticu, dara si pentru interesele comunei, cá atare, neamu resoluatu din bun'a vointi'a nóstra, cá se o primimu si se o intarimu intru tóte si in numele comunei nóstre, obligandu prin acést'a si comun'a cá atare la tóte cate sunt cuprinse in mai susu atins'a dechiaratiune.

(L. S.)

N. N. jude,
N. N. economu scl.

VI. Invoirea fundamentale.

Subscrisii, carii prin aclusele dechiaratiuni sub (dela comunele si comitentii, in aceasta subscrisi, avemu insarcinarea de a ne invoii si a conchide tóte cate le vomu aflá de lipsa pentrucá se potemu cu puteri unite redicá una scóla centrale in ori carea din comunele nóstre, luandu in de aprópe si seriósa consideratiune, vointi'a comitentiloru nostrii, sub), si cumpanindu impregiurarile in numele comitentiloru nostrii, alu comunelor, care neau tramisu, alu nostru si a urmasiloru, ne invoimu, obligamu si satorimu urmatóarele:

I.

Scól'a centrale pofita de comitentii nostri, si in calitatea sub (descrisa, se va redicá in un'a din comunele nóstre, care la cea mai de aprópe a nóstra adunare, dinpreuna cu Senatul scolasticu, si comisarii nostri in protocolulu de astadi alesi, o vomu aflá mai indemana si apta pentru toti.

II.

Planulu dupa care trebuie se se propuna invetiaturile in scól'a aceast'a se se prelucre de Ven. Ordinariatu alu Episcopiei gr. cath. din Gherla, dinpreuna cu comisarii din partea nóstra in protocolulu de astadi denumiti, apoi dupa ce se va intari de catra competentele osdinariate, in tóta comun'a dupa confesiunea ei si respective de catra ambele confesiuni romanesci, se se introduca in numit'a scóla centrale. — Planulu acést'a inse numai pana atunci va sustá, pana candu cu invoirea nóstra, a urmasiloru nostrii, si a respectiveloru ordinariaturi, nu se va schimbá ori reformá.

III.

Planulu cladirei, si eruirea localitatei, unde se se cladéscá scól'a atinsa, in comun'a dupa l. defipta, ea-

rasi o concedemu Senatului scolasticu in cointielegere cu comisarii nostrii din protocolulu de adi, avendu acést'a dreptu de a conduce maiestrii, si de a castigá materialulu, si loculu trebuintiosu, din mediulócele care le oferimu sub IV. si le concedemu senatului numitu spre administrare.

IV.

Eara ce se atinge de fundarea si dotarea scólei, de sustienerea ei cu mediulócele materiale, de administrarea averei scolastice, de asigurarea fundului si a venitiloru curente, de asignarea speselor pentru zidire si pentru dotarea profesoriloru, apoi pentru ocuparea posturiloru invetiatoresci in conformitate cu planulu de invetiamentu sub II. amintitu, ne invoimu, oferimu, si satorimu fara schimbare pentru tóte timpurile, urmatóarele:

A.) Oferirea averei scolastice.

1. Precum si Ilustrisimulu D. episcopu gr. cath. alu Gherlei Ioane Alexi, cu cerculariulu Nr. 1868 ./- 1861 neau provocatu, cá in interesulu nostru, si alu posteritateri nóstre, imprumutulu natiunale, din anulu 1854 respective obligatiunile despre acela se le oferimu pentru intemelierea scóleloru; asia si noi in presentu deplinu convinsi, ca acela imprumutu mai folositoriu, si mai placutu lui Ddieu si ómeniloru nu l'amu poté intrebuintiá, din voli'a si conformu dorintiei Comitentiloru nostrii, dechiaramu: cá acelasi imprumutu, respective obligatiunile despre densulu, incatu acelea suntu proprietatea nóstra, si se afla anca in posesiunea nóstra, séu pentru noi la c. r. Perceptoratu, dupa aratarea sub ./- alaturata le oferimu si cédemu cu totulu, adeca capitalulu intregu, si interesele de astadi inainte curgatórie, precum si cele pana acuma restante, incatu ele inca nu suntu scóse, pentru fundarea, redicarea si sustienerea scólei centrale, in p. I. pomenita, irevocaveru, si fara neci una reserva alta decatu: cá acelea se se intrebuintieze numai spre scopulu in conventiunea acést'a prefiptu, si cu modalitatea aci prescisa.

2. Obligatiunile despre imprumutulu acést'a, le sí predamu si strapunemu prin acést'a in posesiunea senatului scolasticu in protocolulu de adi numitu, si lu imputernicimu pre acesta: cá se midiolocéscá, cá obligatiunile acestea se se schimbe din partea oficiaturiloru de casse ale statului, cu altele de asemenea valóre, si pre purtatoriu sunatórie.

3. Senatul scolasticu, care l'amu alesu adi in cointielegere cu comisarii nostrii, numai decatu se se apuce de lucru, avendu apoi de a'si dá ratiunile despre cele intreprinse, percepte si crogate, la cea mai de aprópe adunare a nóstra.

4. Afara de imprumutulu natiunale, inca mai oferimu la zidirea scólei urmatóarele: a) atata lucru cu palm'a séu cu trespure, catu se va cere pana va fi zidirea de totu sevarsita, dupa una proportiune drépta, lucrata, si aruncata asupra nóstra, respective a comi-

tentiloru nostrii, de catra senatulu scolicu dinpreuna cu comisarii nostrii; b) pétra, varu, si lemne, earasi in asemene proportiune si mesura.

5. Totu spre fundarea si sustinerea scólei centrale in p. I. pomenita, mai oferimu din partea comunelor de noi reprezentate pre 10 ani totu de acolo inainte diumetate venitul crismeloru de tótna carele este unu dreptu alu nostru individuale, asia catu sum'a din venitul acest'a totdeauna se se predée nemediu-locitu in administratiunea Senatului scolicu.

6. Earasi pentru desu pomenit'a scóla centrale ne obligamu, pre noi si comitentii nostrii cu toti urmasii, ca vomu dá pre totu anulu cate unu percentu 1 % din venitul curatu dupa catastru de pre totu pamentulu ce se afla in presente, séu pre venitoriu se va aflá in man'a nóstra, a comitentiloru nostrii si a urmasiloru, si ne invoimu, cá sucursulu in punctulu acest'a oferitu se'lu scóta senatulu scolicu dupa alegere, — cu executiune judecatoreasca, séu politica, pre cale administrativa, in intelesulu ordinatiunei imperatesci ddto 20 Aprilie 1854 in buletinulu imperatescu Nr. 96.

7. Pentru cá fundamentulu scólei in privint'a mediulóceloru materiale, se fia bene garantatu, dechiaramu: ca noi pre toti comitentii nostrii atatu privati catu si comune ii indatorimu „solidaliter“ si se fia obligati cu averea si persón'a loru pentru tóte ofertele si obligatiunile din conventiunea acest'a, asia catu senatulu scolicu se aiba volia si potere deplina, de a realisá pre acele chiaru si pre calea legei cu procesu scurtu verbale, si inaintea judecatoriei competente.

8. Din dechiaratiunile comitentiloru nostri sub ./, si din punctele invoirei presente fiindu loru chiaru, ca comitentii nostrii respective reprezentantii loru, si senatulu de ei alesu va avé si dreptulu de patronatu, remanendu venerateloru ordinariaturi si guvernului politicu dreptulu dupa legi de sine intelesu de a supravighié si preste acésta scóla, cá si preste altele, carii nu suntu de statu fundate, dara totusi fiindu in statu, suntu sub legile lui, eara Asociatiunei pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu in Transilvania, sub a carei priveghiere asiediamu tóta intreprinderea acest'a, ii damu influint'a mai la vale normata.

B) Administrarea averei scolastice, si a trebiloru scolastice.

9. Pentru administrarea averiloru scolastice, apoi pentru executarea conventiunei acesteia, intre marginile si comodalitatile alegemu astadi din sinulu comuneloru nóstre unu comitetu permanentu sub numire de senatu scolicu. — Senatulu acest'a se stée din unu Directore, si din 8 membrii, din unu casieriu, unu controloru, si unu economu, dupa cum acesti suntu alesi si numiti in protocolulu de astadi.

10. Senatulu acest'a scolicu l'amu alesu noi acumu pre 3 ani, si dupa ce se voru implini anii acestia se va alege de nou, de catra adunarea repre-

sentantiloru, a fundatoriloru; eara membrii lui, carii voru capetá incredere, se potu alege de nou; dara earasi numai pre trei ani, si asia senatulu acest'a totu la cate trei ani se va restaurá prin alegere noua. De cumva la trei ani reprezentantii fundatoriloru, din ori ce cauza impedecatória, nu s'aru poté aduná spre alegere, atunci Senatulu sustatoriu va remané pana atunci in activitate, pana candu se va poté tiené adunarea reprezentantiloru si se va face alegere noua.

11. Atributiunile si mandatele Senatului acestuia suntu extraordinarie si ordinare: si adeca: extraordinarie, incatu densulu dupa tenórea conventiunei acestia, trebue se se apuce numai decatu de zidirea scólei, de procurarea localitatei, de conducerea maiestrilor, de procurarea materialului si de erogarea speseloru trebuintióse, fiindu pentru tóte acestea respundietoriu la cea mai de aprópe adunare a nóstra, respective a reprezentantiloru de fundatori alesi; apoi ordinare, incatu adeca densulu va avé se administreze averea scólei, si se pórte trebile scolare, dupa prescri-sele conventiunei acestia.

12. Noi cá reprezentanti ai fundatoriloru in totu anulu ne vomu aduná regulatu unadata in 15. Noembre c. n. in localulu scólei, si alegundune Presidenté d'intre noi, vomu trage la socotéla Senatulu scolicu pentru tóte, cu cate séu concrediutu in conventiunea acest'a. — Adunarea acest'a a reprezentantiloru se va privi cá completa, si va poté face concluse totdeauna, déca din reprezentantii alesi celu putinu diumetate voru fi de fácia. In impregiurari pressante si extraordinarie se voru tiené si mai multe adunari pre anu.

13. Déca óre care d'intre noi, séu urmasii nostrii, din caus'a mórtei, séu din alta pedeca nu se va infatiosá la adunare, comitentii séu fundatorii din comun'a lui, voru alege altulu in locul lui, care apoi aratanduse in adunare va probá cu documente valide, cá antecesórele seu, este impedecatu din cause cuvióse, si ca densulu e alesu in locul lui, in tóta form'a pre dreptate.

14. Senatulu scolicu e „in solidum“ respundietoriu pentru avere si pentru tóte trebile scolastice.

15. Senatulu acest'a va stá in cointielegere cu ordinariaturile competente, la alegerea invetiatoriloru, si la alte afaceri scolastice dupa planulu de invetiamentu sub p. II. amintitu.

16. Senatulu scolicu va capetá pre totu anulu dela adunarea reprezentantiloru unu budgetu scolicu, si dupa acel'a trebue se faca si spelele pre anulu respectivu.

17. Senatulu scolicu va administrá si impartí si stipendiele, care learu otari adunarea reprezentantiloru, cá se se dée din fondulu scólei spre scopulu si in numerulu de adunare defiptu, si in sum'a de dins'a otarita.

18. Totu Senatulu scolicu va primi dela adunarea reprezentantiloru si unu modu séu planu generale, cum si spre ce se se elóce séu se se preschimbe capitalele, se se cumpere realitati, si altele asemenea;

apoi densulu adeca Senatulul va pune in lucrare planulu acest'a in detaliuri.

19. Contracte ce aru incheia Senatulul scolasticu cu strainii, fia persóne morale ori individuali suntu obligatórie pentru toti fundatorii, incatu Senatulul scolasticu la incheierea acelorasi, au tienutu conventiunea acest'a, si imputernicirea dela adunarea reprezentantiloru primita.

20. Membrii Senatului scolasticu se voru aduná regulatu in tóta lun'a unadata, si candu va fi lipsa, si mai adeseori, chiepati de Directorulu spre sfatuire in comun'a unde va fi scól'a centrale, si voru fi cei mai sirguitori pazitori intru pazirea conventiunei acesteia intru tóte, dupa cea mai buna conscientia fiindu legati in privint'a acest'a si prin juramentulu, care trebe se'lu puna pre tóte punctele conventiunei acesteia, la primirea postului seu.

21. Pentru colucrarea si ostenele ce voru avé reprezentantii la adunarile cele anuali, apoi pentru ostenele membriloru Senatului scolasticu, si remunerarea loru, cum si a comisariiloru, pre carii iamu alesu, séu ii vomu mai alege la alte adunari, cu privire la aceea, ca aceste voru fi, mai alesu la inceputulu intreprenderi nóstre, negresitu tare ocupati, si pre langa tóta increderea, cu carca ii onoram, nu amu poté pretinde, cá densii negligandusi traiulu loru pre tóte dilele se'si puna tóta sudórea si tempulu in interesulu publicu fara cevasi despagubire, amu statoritu, cá adunarea reprezentantiloru pentru toti functionarii acestia ai institutului nostru, se otareasca dupa impregiurari, dupa starea fundului si servitiile carii le vomu pofiti dela densii, remuneratiuni si diurne cuvenintioése.

C) Inspectiunea preste institutulu séu scól'a acest'a centrale.

22. Institutulu acest'a, fiindu de catra comitentii nostrii redicatu si fundatu cu averea si mediulocele loru private, se va guverná atatu in privint'a averei, catu si in privint'a invetiamentului nemediulocitu totudeauna numai de catra fundatori insusi prin reprezentantii si senatulul loru, dupa modalitatile conventiunei acestia.

23. Inse prin acest'a nu voimu a limitá, ori esclude, neci veneratele ordinariaturi dela influint'a ce trebe se o aiba pentru cele religiozari si morale, neci guberniulu politicu dela supravigherea preste tóte institutele de invetiamentu.

24. Ba fiinduca conventiunea nóstra se unesco deplinu cu scopulu maretiu alu Asociatiunei pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu in Transilvania, cu resedentia in Sabiiu, asia noi punemu totu institutulu acest'a, atatu in privint'a fonduriloru si a averei, catu si in privint'a planului de invetiamentu sub nemediulocita privighiere a numitei asociatiuni.

25. Priveghierea acest'a va constá inse intru a grigi, cá averile se se administredie dupa conventiunea

aceast'a, si invetiaturile se se propuna dupa planulu institutului, cu unu cuventu intru a portá grigi'a, cá conventiunea acest'a si planulu de invetiamentu dupa p. II. gatitu se se aplice cu tóta acurateti'a si consecuinti'a, eara candu in asta privintia aru simti scadere, se faca aratare la adunarea reprezentantiloru anuale, ori ocazionale, si se céra vindecarea reului.

26. Asociatiunea pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu in Transilvania, va poté intrepreinde dreptulu acest'a de priveghiere, tramiendu din membrii sei comisari, carii se cercetedie scól'a, cursulu invetiatureloru, protocolulu si tóte ratiunile Senatului, si va poté cu unu cuventu toti pasii aflati de dens'a buni a-i-face, numai cá institutulu séu scól'a acest'a se infloreasca, si se fia asecurata.

27. De altumentrelea tóta averea miscatória si nemiscatória, cata va avé scól'a acest'a, si e transpusa in administratiunea Senatului scolasticu, va remané pentru totudeauna deschilinita si separata de orice alta avere straina, portandu numele colectivulu „fundulu scólei centrale din comun'a sub p. I. deficta.

28. Fundulu acest'a, cá atare va castigá drepturi, si va luá asupra s'a, cá ori care persóna morale, obligamente, fiindu sub administrarea si reprezentarea Senatului scolasticu.

29. Fiindu scopulu conventiunei acesteia pentru beserica si pentru statu intru una forma folositoriu, credemu si supunemu, ca amendoue poterile acesteia inalte se voru intrece in zelulu de a ne aprobá, intari si ajutá intru tóte cate leamu statoritu in conventiunea acest'a, noi inse si pana atunci remanendu curatu pre terenulu dreptului privatu, care este bas'a conventiunei acesteia, ne vomu sustiené, si la casu de lipsa apará pre calea legiloru private in contra ori caror influentie, séu atacuri straine, carii aru vetamá drepturile nóstre in conventiunea acest'a intemeiate. — Aperarea acest'a o concredemu in asemenea mesura, si Senatului scolasticu, candu adunarea nóstra, din ori ce pedeca, nu aru fi la olalta.

30. Asociatiunei pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu in Transilvania ii remane in voi'a libera de a mediuloci aprobare mai inalta la institutulu acesta alu nostru, cu una intreprendere de sene statatória, ori cu privire la identitatea scopuriloru de a ne socoti dupa prescriesele statuteloru sale, nevatamandu inse intru nemic'a conventiunea acest'a.

31. In fine amu statoritu si amu si gatitu invoierea acest'a in trei esemplare originale tóte trele, si voimu cá din acestea se se depuna spre pastrare unu originale in archivulu Asociatiunei pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu in Transilvania din Sabiiu; altulu in Archivulu Diecesei episcopesci gr. catolice din Gherla, si alu treilea in Archivulu Senatulu scolasticu.

Spre mai mare intarire si ctern'a adevrentia, despre tóte in scrisórea acest'a cuprinse, neamu pusu aici numele nóstre, si amu trasu semnele inaintea loru

cu man'a noastră propria. Datu in Hidu (Hidalmás) in comitatulu Dobocci in 8. Maiu dupa calindariulu nou, anulu Mantuirei 1862.

Imputernicitii din comun'a Racosi N. N. etc.
Inaintea noastră cá martori.

Numele acelora, carii nu sciu scrie, si au apasatu crucea cu man'a sa propria se au scrisu prin mine.
N. N.

V. Pré onoratu oficiolatu comitatense!

In caus'a scolastica scutita de timbru.

Dupa cumu se póte vedé din, sub (pe lunga reintórcere aclusele plenipotentii, reprezentantii inputerii prin involirea loru fundamentale cu datu 25. Maiu anulu curg. aci lunga reintórcere sub) cominecate, si pe temeulu acesta in protocolu aici subinpartasite, m'au alesu si numitu de comisariu, si senatulu scolasticu ca constituitu din membri in protocolu numiti, — cari depunendu juramentulu prescriu au si inceputu functiunea, prin urmare obligatiunile oferite si cedate de catra respectivele comune lea si primitu in posesiunea fondului scolasticu, si spre asediarea loru in unu locu siguru — pana se voru schimba cu alte obligatiuni de asemenea valóre si pe purtatoriu sunatorie, si va dispune numitulu senatu despre intrebuintiare? loru — m'au incredintiatu a face cele de lipsa; deci in numele comitentiloru mei indresnescu a me roga, cá inclitulu oficiolatu se binevoliéscu :

a) A recunósce senatulu scolasticu cá atare, si ne avendu a face vero esceptiune in privinti'a calitatii politice si morale a membriloru aceluasi, despre aceasta respectivii se se incunoscintiedie.

b) A primi obligatiunile aci lunga specificatiune acluse, si acele pe cale oficiósa a le depune la c. r. perceptoratu locale cu acea adaugere si conditiune, cá primindu mai tardiu provocarea se le potu inainta la casele c. r. competente pentru inschimbarea cu altele de asemenea valóre, dá pe purtatoriu sunatóre, cari apoi eara voru fi a se estrada numai in man'a senatului scolasticu pe lunga cuietantia subscrisa de toti membri senatului, ori baremu de 5 insi dintre ei, si coramisata de comisarii comunelor scolastice Dom. Michaile Bohetiulu, jude primariu in comitatulu Dobocci, si Joane Sipotariu asesoru judecatorescu in acelasu comitatu.

Senatulu scolasticu doresce incunoscintiare despre pasii facuti, asisderea si subscrisulu.

Gherl'a in . . . . .

M. B, jude prim. si comisariu alu fundatoriloru scólei centrale.

VI. RESOLUTIUNEA.

Préonor. D-nu	directore alu	senatului	scolasticu	in	N. N.
„	„	membru	scel. scl. scl.	„	„
„	„	perceptoru	scel. scl. scl.	„	„
„	„	controloru	scel. scl. scl.	„	„
„	„	economu	scel. scl. scl.	„	„

Senatulu scolasticu, pre care locuitorii romani ai comunelor acestui comitatu din cerculu . . . . . prin plenipotentii loru atatu ai privatiloru catu si ai comune loru atare in poterea plenipotentiiloru legiuite, acestui oficiolatu asternute, si pre temeulu facutei si legal-minte intaritei invoiiri fundamentale cu unu-sonu lau constituitu cu scopu, cá se se intemeiedie crescerea tenerime? in cunoscintie morale, spirituale, reale si economice amesuratu cerentieloru tempului si debuintieloru locale, si conformu parentesciloru intentiuni ale In. Regimu, prin acésta din partea oficiolatului comitatense se recunósce de atare, si totu odata actulu acesta alu comunelor de unu interesu publicu si filantropicu servesce spre placuta cunoscintia oficiósa. —

Aclusele cererei, cari nu s'au substernutu es-celsului regiu guvernulu se retramitu. —

Despre acésta se face oficiósa incunoscintiare cu acelu adausu, ca obligatiunile de imprumutu spre intemeierea scólei centrale oferite, pana se va dobandi schimbarea loru pre purtatoriu sunatóre, voru sta depuse la c. r. perceptoratu de aici, unde s'au depusu astadi, si numai lenga cuietantia subscrisa de toti membrii senatului scolasticu, ori baremu cinci dintre ei, si coramisata de comisarii numiti Mihailu Bohetiulu jude primariu si Joane Sipotariu asesoru la Sedri'a comitatense, se voru póte scóte afara.

Dela oficiolatulu comitatensu alu comitatului Doboca. Datu in Gherla 15. Maiu 1862.

Buteanu, subs. com. supr.

(Va urmá.)

LEGENDE NOILE.

Vechiulu si iubitu nostru poetu Dimitrie Bolinteanulu, ale carui frumóse si patriotice poesii sunt in memori'a tuturoru, a publicatu acumu o mica colectiune: Legendi noue, poesii, ale caroru subiecte sunt culesse din cronicile nationale din care vomu mai reproduce cate-va. In aceste noue poesii, pe lenga armoni'a, limb'a gratiósca si fórté vii imaginii, care aducu a minte cele mai frumóse poesii ale sale, ori cine

va puté vedé inalte simtimente si cugetari, care de-stépta in sufletu ideile cele mari de virtute, de libertate si de amoru de patria. Credemu ca toti cari voru citi aceste poesii voru aprobá pe autorulu loru pentru scopulu ce 'si au propusu de a insuflati vechile cronici, care cuprindu timpii nostri de putere si de marire, si a ne aduce aminte faptele cele mari a le stramosiloru nostri pe carii se'i avemu totudeauna inainte pe calea ce trebuie se urmamu cá se intemeiemu nationalitatea romana.

R. Tieran. rom.

GHINEA GRECULU.

„Dómne! foculu cresce: da porunci se ppara.
 „Astadi toti boerii ce-au nascutu in tiéra!“
 Astfelu dice Ghinea la Mateiu ranitu
 Aceptandu la patu-i tristulu lui sfrsítu.
 Dar Matei raspunde: „Intielege bine:
 Candu la carm'a tierii te amu chiamatu pe tine,
 Nu luasesi tiér'a cu palosiulu teu, —
 Tu erai in lume unu netrebnicu reu.
 Nu-ti amu datu eu carm'a se aduci in tiéra,
 Ur'a care schimba fii sei in feara:
 Celu ce de la carma bate-ntr'unu poporu,
 Este-o resbunare, nu carmuitoru.
 Ca-ci puterea carmei cu catu e mai via,
 Cata se se plece spre marinimie
 Unde tronulu pórtá uri si resbunari,
 Mórtea se asiedia p'ale sale scari,
 Vei se se 'njoseasca tronulu tierii mele
 Facundu-lu unealt'a resbunarii tele?
 Ast'a nu se póte: Domnulu, iti dicu eu,
 Trebuie se fia dreptu cá Dumnedieu.
 Cá se pearza-o tiéra cerulu candu voiesce,
 Unii catré altii fiii invrasbesce.“
 Dice; dar' afara mii de voci blastemu:
 Dorobantii striga: capulu Ghinei vremu!

Comunicatiuni sciintifice mici.

Arbori, cari dau ceara.

In Americ'a cresce o spetia de arbori numita Myricas, care producu unu sucu (o zéma), care candu se interesece, devine o materia cá cear'a. Modulu da aduná acestu sucu este celu urmatoru: aduna

fructele acestui arboru, care seamana cu o cereasia, le pune intr'unu saculetiu de pandia si asia le ferbe in apa, atunci cear'a care devine fluida se snie pe suprafacia apei de unde póte s'o scótia cine-va cu lingura. Aceast'a este ceara de cualitatea d'antaiu dar si remasitiile acestoru fructe, póte cine-va se le fearba si se scótia ceara dintr'insele. Ast'a este ceara de cualitatea a dou'a.

Afara de'acestu producu folositoru, arborii acesti'a au si alte cualitati preciose adeca: arborulu Myricas poseda cualitatea, ca curatia aerulu unde se afla, ca-ci elu absórbe (ingite) aerulu stricatu si face cá lacurile vatamatóre sanetatiei, se devie fôrte sanetóse. In statele Carolina si Pensilvania (in America), unde Myricas de sine crescu in paduri, au contribuit, cá aceste doue staturi din staturile unite, se fie locuite de ómeni, ca-ci fara densele ar fi peste putintia cá ómenii se traiésca in acele locuri baltóse si nomolóse.

Frundiele acestui arboru pastréza hainele cá se nu le manance molile.

Radecin'a lui este intrebuintiata in America, cá remedie la diferite patimi.

Elu respandescce impregiurulu seu, o odóre fôrte placuta si sanetósa.

Au incercatu acumu si au plantatu acestu arbora in sudulu Françiei si Germaniei, si speru ca voru reusi in aceasta cercare. Ast'a ar fi unu beneficiu nou pentru agricultur'a européna, apoi si pentru starea sanetatiei a locuitoriloru continentulu nostru. Ba anca putemu predice, ca cultur'a acestui arboru va reusi la noi pe malu lenga riuri si in locurile baltóse, tocmai unde crescu acumu selciile care nu ne aducu nici unu folosu. Ce fericire mare ar fi pentru noi d'a scapá marginea Dunarei, de epidemiile de frignri, printr'o planta care are cualitatea d'a curati aerulu si d'a lumina casele!

Immúltirea acestui arboru e fôrte usióra; ca-ci se midiolocescce prin semintie si prin butasi (nucle).

Sunt doue speçie de Myricas, adeca N. ceriferá si M. pensylvanea. Amendoue dau o catime ecuala de ceara, inse se deosebescu prin marimea fructulu si a inaltimei arborulu.

„Natura.“

Redactoru respundietoru
Iacobu Muresianu.

Editiunea: in tipografi'a lui
Ioanne Gött.